

Uvodna reč Jadranke Jelinčić, Izvršne direktorke Fondacije za otvoreno društvo, Srbija na predstavljanju rezultata istraživanja javnog mnjenja “Dijalog o Kosovu: Stavovi građana Srbije o budućnosti Kosova” (Medija Centar Beograd, 19. april 2018.)

Istraživanje, čiji rezultati su pred vama, Fondacija za otvoreno društvo, Srbija je naručila u kontekstu pokretanja „unutrašnjeg srpskog dijaloga o Kosovu“.

Rezultate istraživanja objavljujemo na kraju prve faze dijaloga zbog toga što i mogu i treba da budu od koristi:

- Donosiocima odluka koji će formulisati rešenje za Kosovo i - što je jednako važno - argumentaciju za rešenje koje će predložiti;
- Učesnicima druge faze dijaloga - jer njihovi predlozi, rasprave, argumentacija nisu do sada doprineli da građani dobiju odgovore na pitanja od kojih će zavisiti njihovo izjašnjavanje o ponuđenom rešenju.

Inicijativa za otvaranje dijaloga o Kosovu je svakako bio plemenit i jedinstven politički gest.

Da li su način na koji je upriličen i šansa koja je inicijativom pružena najdelotvornije iskorišćeni - ostavljam svekolikom građanstvu da proceni. Da li je i koliko kompleks pitanja vezan za Kosovo važan građanima („to je naša sudbina“, pitanje identiteta itd.) takođe može biti pitanje subjektivnih procena.

No, šta kažu neumoljive cifre:

- Kompleks pitanja vezan za Kosovo je samo jedno od 15 pitanja koja građani u kontinuitetu tokom poslednje dve decenije pominju kao najznačajnija politička i razvojna pitanja;

- Ono uvek oscilira između 7. i 10. mesta; to ni inicijativa za rešavanje kosovskog pitanja „jednom i za svagda“ nije uspela da promeni. Ono je samo za 4% građana najvažnije pitanje; i za sledećih 10% jedno od tri najvažnija.
- U kontinuitetu od dve decenije oko 50% građana uopšte ne prati ili sasvim malo prati teme i događaje koji su vezi sa Kosovom. U avgustu 2017.g. je inicijativa predsednika Republike podigla interesovanje građana Srbije – više od polovine građana je počelo da prati tematiku vezanu za Kosovo. Međutim, tok dijaloga i način njegovog vođenja su u decembru 2017.g. rezultirali time da je čak 60% građana izjavilo da ne prati ili sasvim malo prati teme i događaje vezane za Kosovo.
Možda im je novogodišnja beogradska jelka odvukla pažnju na drugu stranu.

Bilo kako bilo, posle 9 meseci vođenja dijaloga rezultati istraživanja nedvosmisleno kažu sledeće: građanima nedostaju informacije o pitanjima koja će biti ključna za njihov stav o ponuđenom rešavanju kompleksa pitanja vezanih za Kosovo. Šta to građani Srbije ne znaju?

- Nije im jasno šta Srbija želi i koji su dugoročni planovi kada je Kosovo u pitanju jer srpske vlasti nisu nikada – pa ni sada - poslale narodu poruku šta je cilj i što je važnije kako se može ostvariti.
Istovremeno građani Srbije imaju jasan stav da nisu spremni na velike žrtve ni odricanja u vezi i povodom Kosova: 85% se nikada ne bi nastanilo na Kosovu - ako je to uslov za njegovo očuvanje; 82% ne bi živelo u uslovima vanrednih mera zbog smanjene bezbednosti; 77% ne bi prihvatilo izdvajanja iz plata i penzija za projekat očuvanja Kosova u sastavu Srbije, itd.

- Nisu upoznati sa brojkama – a zanima ih da bi zauzeli informisani stav – koliko Kosovo trenutno košta. Kakva je struktura tržišta; koliko se može zaraditi od resursa na Kosovu i na koji način? Na ta pitanja će građani Srbije sutra dobiti odgovor zahvaljujući jednom drugom projektu Fondacije za otvoreno društvo, Srbija – „Ekonomski, socijalni i demografski efekti mogućih rešenja za Kosovo“.
- Šta dalje ne znaju građani Srbije: Ne znaju kako žive ni Srbi ni Albanci na Kosovu. Naročito im nedostaju informacije o Srbima koji žive južno od Ibra, a tamo ih ima više nego na severu Kosova.
- Ne znaju šta je tačan sadržaj 3 rešenja koja se nude (status quo; razmena teritorije/demarkacija Severa Kosova; normalizacija odnosa). Pre svega ne znaju šta znači najčešće pominjani termin „normalizacija odnosa“ sa Kosovom i šta je to „Briselski sporazum(i)“ – što baš ne služi na čast pre svega političkim elitama Srbije imajući u vidu da se pregovori u Briselu vode već OSAM godina. Ovaj podatak više govori o stanju demokratije u Srbiji nego svi svetski indeksi kojima se meri stepen demokratije u pojedinim zemljama. On gromoglasno govori i o odnosu svih koji su u poslednjih osam godina bili na vlasti, prema onome što se zove politička odgovornost prema građanima i iskrenost političkih namera. No, govori i o drugim institucijama demokratskog društva: medijima, ali i o civilnom društvu.

Ovi rezultati prozivaju i pozivaju:

- Donosioce odluka da posle prve faze dijaloga ne samo predlože rešenja - nego da ih OBRAZLOŽE;
- Učesnike u drugom krugu dijaloga da učine to isto kada budu komentarisali, kritikovali ili promovisali predloženo rešenje.

Ako se to ne dogodi i ovaj pokušaj „pobede“ će biti limitiran na ono što smo po rečima jednog u učesnika gledali u prvom krugu dijaloga: „utrki vanje u mitomanskim izjavama vernosti gde je Kosovo i dalje teritorija, a ne i ljudi; samo srpsko, a ne i albansko; obeleženo samo zločinima OVK, ne i zločinima srpskih snaga.“ Samo ovaj put ima najava da bi se u isto mogao pretvoriti i jug Srbije.

Bez obzira na sve nedostatke i zamerke koje možemo imati na dijalog u njemu vredi učestvovati. To pokazuju rezultati istraživanja. Oni koji su bili najglasniji - pa i u mitomaniji – nekako su uspeli da do neobaveštenih građana dobace svoje teze koje su u nedostatku boljih argumenata lako usvajali. Evo kako:

- U decembru je 78% - 1% više nego u avgustu - bilo spremno da izdvaja iz plata i penzija za projekat očuvanja Kosova;
- U decembru je 28% građana - u poređenju sa 19% u avgustu - verovalo da sa odlaganjem rešenja ne slabi pregovaračka pozicija Srbije u vezi sa Kosovom;
- Broj onih koji smatra da je odlaganje rešenja ključna prepreka za ekonomski razvoj Srbije opao je sa avgustovskih 55% na 46% njih koji su tako smatrali u decembru.